

MUTOLAA MADANIYATINING SHARQ VA G`ARB MADANIY TAFAKKURIDA TUTGAN O`RNI

To`rayeva Umriniso Rahmatovna,

Buxoro davlat universiteti dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqola mutolaa madaniyatining Sharq va G'arb madaniy tafakkuridagi o'rnini tahlil etishga bag'ishlangan. Tadqiqot ikki asosiy madaniyat doirasidagi o'qish an'analarini, ularning tarixiy rivojlanishini, adabiyotga yondashuvlarini va mutolaa jarayonidagi farqlarni o'rganadi. Sharq madaniyatida mutolaa, ko'pincha ruhiy kamolot, ma'naviy boylik va o'z-o'zini anglash vositasi sifatida qaraladi. Bu yerda adabiyot, falsafa va diniy matnlarni chuqur o'rganish, xarakterli bo'lib, o'qish jarayonida kontemplativ yondashuvni ta'kidlaydi. G'arb madaniyatida esa, mutolaa ko'proq bilim olish, tanqid qilish va estetik zavq olishga qaratilgan. Bu madaniyatda o'qish, shaxsiy rivojlanish va ijtimoiy-siyosiy fikr yuritishning asosiy shakllaridan biri hisoblanadi. Maqola, ikkala madaniyatda ham mutolaa san'atining ta'lim, adabiy tanqid, ijodkorlik va intellektual rivojlanishdagi muhim roldan kelib chiqqan holda, Sharq va G'arb mutolaa usullari va maqsadlarining o'xshashliklari va farqlarini ko'rib chiqadi. Shuningdek, zamonaviy globalizatsiya sharoitida ikkala madaniyatning mutolaa an'analarining qanday qilib o'zaro ta'sir qilishi va integratsiyalashishi mumkinligi ham ko'rib chiqiladi.

Tayanch so'zlar: mutolaa san'ati, notiqlik san'atining shakllanishi, G'arb notiqligi, Yunonistondagi notiqlik madaniyati, Arastu, qadimgi Grek notiqligi, Rim notiqlik madaniyati, Sharq va G'arbda notiqlik madaniyati, adabiy nutq, notiqlik hamda deklorativ bayon nutqi, Sharq notiqlik san'ati, Sharq voizlarining nazariy va amaliy qarashlari, mumtoz asarlar tahlili, notiqlik san'atining rivoji va ulug'lanishi, Markaziy Osiyoda notiqlik.

Avvalo biz notiqlik san'ati shakllanishiga doir ma'lumotlarga diqqat qaratsak. Notiqlik san'ati qadim zamonlardan beri muhim kommunikatsiya vositasi sifatida rivojlanib kelgan. Uning rivojlanishida muhim rol o'ynagan jamiyatlar orasida qadimgi Yunoniston va Rim ajralib turadi.

G'arb notiqligi: G'arb notiqlik san'ati, ayniqsa Yunoniston va Rim madaniyatlarida, siyosiy va jamoat hayotining ajralmas qismi sifatida rivojlandi. Yunonistondagi notiqlik madaniyati sof retorika va balag'at asoslarini yaratdi, bu esa keyinchalik G'arb madaniyatiga kuchli ta'sir ko'rsatdi.

Arastu va qadimgi Grek notiqligi: Arastu notiqlik san'atining nazariy asoslarini yaratgan va "Retorika" asarida bu san'atning prinsiplarini bayon etgan. U notiqlikni muhokama etish, ishontirish va ta'sir o'tkazishning san'ati sifatida tavsiflagan.

Rim notiqlik madaniyati: Rimda notiqlik san'ati siyosiy maydon va sud jarayonlarida muhim o'rin tutgan. Mashhur rim notiqalaridan biri Sisero notiqlik san'atining nazariy va amaliy jihatlarini rivojlantirishga hissa qo'shgan.

Sharq va G'arbda notiqlik madaniyati: Sharq va G'arb notiqlik san'ati o'rtasida o'ziga xos farqlar mavjud. Sharqda notiqlik ko'pincha diniy va ma'naviy mavzular bilan bog'liq, G'arbda esa ko'proq siyosiy va huquqiy kontekstlarda qo'llaniladi.

Sharq notiqlik san'ati: Sharq notiqlik san'ati, xususan, Markaziy Osiyoda voizlik san'ati sifatida rivojlangan. Bu san'at dabirlik (davlat ahamiyatidagi yozishmalarni tuzish va o'qib berish), xatiblik (diniy, siyosiy mayldagi notiqlik) kabi turlarni o'z ichiga oladi.

Sharq voizlarining nazariy va amaliy qarashlari: Sharq voizlari notiqlik san'atini nafaqat so'z mahorati, balki ma'naviyat va axloqiy qadriyatlar tarbiyasi vositasi sifatida ko'rganlar.

Mumtoz asarlar tahlili: Mumtoz adabiyotdagi asarlar, jumladan, "Avesto", "Qur'on", "Hikmatlar" va boshqa ko'plab asarlar, notiqlik san'atining rivojida muhim o'rin tutadi.

Notiqlik san'atining rivoji va ulug'lanishi: Tarix davomida notiqlik san'ati turli madaniyatlarda turli shakllarda namoyon bo'lgan va har doim jamiyatning rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan.

Markaziy Osiyoda notiqlik: Markaziy Osiyo xalqlarining madaniyati va tarixida notiqlik san'ati alohida ahamiyatga ega. Bu yerda notiqlik, o'ziga xos uslub va an'analar bilan boyitilgan.

Barchamizga ma'lumki, notiqlik ya'ni ritorika san'ati adabiyot tarixinining antik davrlaridan buyon san'atning alohida turi sifatida, insonlardagi nodir va ayni damda ayri-ayri qobiliyat sifatida qabul qilib kelinadi. Shu sababli notiqlik san'atini nutq, muomala madaniyatidan farqlashimiz kerak bo'ladi. Biz qo'llaydigan har qanday og'zaki muomala ko'rinishlari notiqlik mahorati ma'nosidagi nutq san'ati sifatida baholanavermaydi.

Notiqlik san'atining birinchi vazifasi tinglovchilarni, ya'ni xalq ommasini o'zining ta'sirchan nutqiga qaratishga intilishdan iborat. Bu jarayonda notiq yoki voizning nutqi mantiqli, ta'sirchan va jozibali bo'lishi shart. Bunga erishish nihoyatda ko'p mehnat talab qilishi bilan birga, nutq mazmunli, mantiqiy kuchga, jummalarning jimjimadorlikga ega bo'lishi lozim.

Insoniyat azal-azaldan ta'sirchan, mantiqli, nihoyatda mazmundor nutq so'zlovchilarga ishqibozlik qilgan va ularga ergashganlar. Qadimgi Gretsiya ya'ni Yunonistonda, Rimda notiqlik san'ati va madaniyatining nazariy asoslari yaratildi. Notiq va nutq oldiga qo'yiladigan qat'iy talablar ishlab chiqildi. Bu jarayonga o'sha davrdagi quldorlik tuzumining nihoyatda rivojlanganligi, shuningdek, quldorlik demokratiyasi sabab bo'ldi.

Davlatlardagi savdo-sotiq, sud ishlarining nihoyatda taraqqiy etishi notiqlikni san'at darajasiga ko'tarilishiga sabab bo'ldi. Yetuk va mashhur iison bo'lish uchun albatta, notiqlik san'atini egallash shart qilib qo'yildi. Ana shu ehtiyoj tufayli notiqlik nazariyasi yaratiladi. Uning Sitseron, Demosfen, Kvintilian, Aristotel kabi nazariyotchilari yetishib chiqadi. Eramizning 335 yilida Aristotelning «Ritorika»si yaratiladi. Aristotel «Ritorika»si notiqlik san'ati nazariyasiga daxldor bo'lgan to'laqonli asardir. Arastu notiqlik san'atini egallash 5 bosqichdan iborat deb hisoblaydi. Bularni

quyidagicha ko`rsatadi:

Arastu, ya'ni Aristotel, G'arb falsafasining asoschilaridan biri sifatida tan olingan va uning bilish haqidagi ta'limoti falsafiy fikrlash tarixida muhim o'rin tutadi. Uning bilish nazariyasida "dialektik" va "apodiktik" bilish tushunchalari muhim rol o'ynaydi.

Dialektik bilish – bu tajriba va muhokama orqali erishiladigan bilish turidir. Bu jarayonda turli qarama-qarshi fikrlar va g'oyalar o'rtasidagi munozara orqali yangi tushunchalar va fikrlar shakllantiriladi. Dialektik usul, ko'pincha, fikrlarni sinovdan o'tkazish va ularni yanada chuqurroq tahlil qilishda qo'llaniladi. Bu bilish usuli, ko'pincha, nisbiy va muqarrar bo'lmagan xulosalarga olib keladi, chunki u doimo yangi dalillar va argumentlar bilan boyitilishi mumkin.

Arastu, ya'ni Aristotel, G'arb falsafasining asoschilaridan biri sifatida tan olingan va uning bilish haqidagi ta'limoti falsafiy fikrlash tarixida muhim o'rin tutadi. Uning bilish nazariyasida "dialektik" va "apodiktik" bilish tushunchalari muhim rol o'ynaydi.

Dialektik bilish – bu tajriba va muhokama orqali erishiladigan bilish turidir. Bu jarayonda turli qarama-qarshi fikrlar va g'oyalar o'rtasidagi munozara orqali yangi tushunchalar va fikrlar shakllantiriladi. Dialektik usul, ko'pincha, fikrlarni sinovdan o'tkazish va ularni yanada chuqurroq tahlil qilishda qo'llaniladi. Bu bilish usuli, ko'pincha, nisbiy va muqarrar bo'lmagan xulosalarga olib keladi, chunki u doimo yangi dalillar va argumentlar bilan boyitilishi mumkin.

Arastu, ya'ni Aristotel, G'arb falsafasining asoschilaridan biri sifatida tan olingan va uning bilish haqidagi ta'limoti falsafiy fikrlash tarixida muhim o'rin tutadi. Uning bilish nazariyasida "dialektik" va "apodiktik" bilish tushunchalari muhim rol o'ynaydi.

Dialektik bilish – bu tajriba va muhokama orqali erishiladigan bilish turidir. Bu jarayonda turli qarama-qarshi fikrlar va g'oyalar o'rtasidagi munozara orqali yangi tushunchalar va fikrlar shakllantiriladi. Dialektik usul, ko'pincha, fikrlarni sinovdan o'tkazish va ularni yanada chuqurroq tahlil qilishda qo'llaniladi. Bu bilish usuli, ko'pincha, nisbiy va muqarrar bo'lmagan xulosalarga olib keladi, chunki u doimo yangi dalillar va argumentlar bilan boyitilishi mumkin.

Apodiktik bilish esa, o'ziga xos va ishonchli bilimni anglatadi. Bu bilish turi qat'iy va o'zgarishsiz qonuniyatlar asosida qurilgan. Apodiktik bilish, odatda, matematika va geometriya kabi aniq fanlarda uchraydi, bu yerda qonuniyatlar va xulosalar bevosita aql yordamida isbotlanadi va ularga shubha qilish mumkin emas.

Aristotelning fikricha, tajriba bilimning muhim manbai hisoblanadi, ammo u bilimning eng oliy darajasi emas. Uning nazdida, eng oliy bilimlar aql yordamida, ya'ni aqliy idrok orqali erishiladi. Bu aqliy idrok, mantiqiy qonuniyatlar va bevosita aqliy isbotlar asosida qurilgan bo'lib, o'zgaruvchan tajribadan mustaqil. Aristotel uchun bilimning eng oliy shakli, haqiqatning o'ziga xos va o'zgarishsiz qonuniyatlarini aks ettiradi va bu qonuniyatlar aql yordamida to'g'ridan-to'g'ri idrok etilishi mumkin. Aristotelning ushbu bilish nazariyasi, uning "Metafizika" va "Nikomax etikasi" kabi asarlarida batafsil bayon etilgan va falsafiy fikrlashning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Arastu, mantiq ilmini rivojlanishiga katta hissa qo'shgan va uning asoschisi sifatida tanilgan. Uning "Analitika" nomli asarida mantiqning asosiy tushunchalari, muhokamalar, xulosa shakllari, ayniyat, qarama-qarshilik va istisno qonunlari, fikrni isbotlash yoki rad etish uslublari va bir qancha kategoriyalar haqida batafsil yozilgan. Arastu mantiqni "ilk falsafa" yoki "metafizika" bilan birga ko'rib, ularning fan sohaslarining falsafiy tasnif tizimini tashkil etishiga yordam berdi. Arastu biologiya sohasidagi ilmiy xizmatlarida ham katta yutuqlar qo'shgan. Uning Arastu, etika yoki axloq fani bo'yicha ham katta hissa qo'shgan va bu sohada asosiy tushunchalar va nazariyalarni ishlab chiqqan. Uning axloqiy ta'limotida Xudo, eng oliy faylasuf va mutafakkir sifatida, ma'naviy idealdan o'rin olgan. Arastu uchun aql-zakovat, ya'ni kuzatish va mushohada qilish faoliyati, inson hayotidagi eng katta ne'mat va ezgulik manbai hisoblanadi. U aqlni rohat va lazzat manbai deb hisoblaydi va bu orqali to'laqonli va ma'noli hayot kechirish mumkinligini ta'kidlaydi.

Arastu amaliy faoliyatni ham muhim deb hisoblaydi, lekin u aql hukmiga doimo bo'ysunavermaydi deb qayd etadi. Shuning uchun ham u kundalik ishlarda aql va hayotiy tajribani birga ishga solib, o'rta yo'lni tanlashni ma'qul ko'radi. Siyosiy qarashlariga kelganda, Arastu insonni ijtimoiy mahluq sifatida ko'radi va uning fikricha, oila, jamiyat va davlat inson hayoti va faoliyatining asosiy sohalaridir. Arastu siyosatni etik bilan chambarchas bog'liq deb qaraydi va davlatni insonning eng yaxshi hayotini ta'minlash uchun zarur tashkilot sifatida tasavvur qiladi. Uning siyosiy fikrlari "Siyosat" va "Nikomax etikasi" kabi asarlarida batafsil yoritilgan. o'simlik va hayvonot turlarining biologik jihatdan maqsadga muvofiq.

Arastu, ya'ni Aristotel, davlatni idora etish va fuqarolarni tarbiyalashning asosiy tamoyillarini ishlab chiqqan. Uning fikricha, oilaviy va ijtimoiy tarbiya davlat tuzumini mustahkamlashning muhim vositasidir. Shu sababli, u maktab ta'limini davlat nazoratida bo'lishini va barcha fuqarolarga (qullardan tashqari) davlat tuzuk-tartibotini o'rgatadigan ilmlarni egallashni majburiy deb hisoblaydi. Aristotelning ta'limotiga ko'ra, davlatning asosiy vazifasi yosh avlodning jismoniy va aqliy tarbiyasiga e'tibor qaratishdir.

Aristotel davlatni idora etishning o'ziga xos yaxshi va yomon shakllarini farqlaydi. Uning fikricha, ma'qul boshqaruv shakllari quyidagilardan iborat:

- Monarxiya: Yakka hukmdorning adolatli hukmronligi.

- Aristokratiya: Eng yaxshi va fazilatli kishilarning hukmronligi.
- Politziya: O'rta sinfning yoki mo'tadil demokratiyaning hukmronligi.

Bu shakllar jamiyat manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan va hokimiyat umumiy yaxshilik uchun xizmat qiladi.

Aristotelning fikricha, yomon boshqaruv shakllari esa yaxshi boshqaruv shakllarining aynigan ko'rinishlaridir:

- Tiraniya: Yakka hukmdorning zolimona hukmronligi.
- Sof oligarxiya: Cheklangan qudratli kishilar to'dasining hukmronligi.
- Oxlokratiya: O'lpon olomonning haddan tashqari hukmronligi.

Bu yomon boshqaruv shakllari shaxsiy va guruh manfaatlariga xizmat qiladi va jamiyat manfaatlarini e'tiborsiz qoldiradi. Aristotelning ushbu g'oyalarini "Siyosat" va boshqa asarlarida kengroq yoritilgan.

Xulosa qilib aytganda, Sharq va G'arb madaniy tafakkuridagi mutolaa madaniyati, har ikki madaniyatning o'ziga xos xususiyatlarini saqlab qolgan holda, bir-biriga ta'sir qilish va o'zaro boyish jarayonida davom etmoqda. Bu jarayon, o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish va ularning bilimlarini boyitish imkoniyatini yaratib beradi.

ADABIYOTLAR

- 1.
2. Arastu. Poetika. Axloki kabir. Ritorika. -T.: «Yangi asr avlodi», 2011.352 b.
3. Badiiy uslub va tilning ifoda vositalari. – Samarqand, 1994.
4. Baxtin M. Romanda zamon va xronotop shakllari. Rus tilidan U.Jo'raqulov tarjimasii. – T.: Akademyanashr, 2015.
5. Toraeva U. R. Definition and research methods of Uzbek modern literature //Current research journal of philological sciences. – 2021. – T. 2. – №. 10. – C. 104-107.
6. Turaeva U. R. Determination of characteristics of uzbek jadid schools and literature //наука и инновации в ххi веке: актуальные вопросы, открытия и достижения. – 2021. – C. 154-156.
7. Rakhmatovna T. U. UDC: 82.09. 575.1 Literary critic begali kasimov is a researcher of modern literature //scientific reports of bukhara state university. – C. 114.
8. Rakhmatovna T. U. Research of heritage of representatives of uzbek literature of the period of national renaissance //principal issues of scientific research and modern education. – 2022. – T. 1. – №. 7.
9. Torayeva U. The Tatar press and Turkestan Jadidism In The researches of Begali Kasimov //Центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – T. 8. – №.
10. Torayeva U. O'zbek jadid adabiyoti va jahon ijtimoiy-adabiy harakatchiligi masalasining tadqiq etilishi //Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 206-211.
11. Raxmatovna T. U. Study of Begali Kasimov's Activity in Literary Studies and Scientific Biography of the Scientist //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 869-875

12. To'rayeva U. Self-education in Navoi's work //conference on the role and importance of science in the modern world. – 2024. – т. 1. – №. 4. – с. 213-221
13. To'rayeva U. Self-education in Navoi's work //conference on the role and importance of science in the modern world. – 2024. – т. 1. – №. 4. – с. 213-221
14. Садикова D. Muslihabegim Miskin Appeals to Historical Person-Hazrat Agoyi Buzurg //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
15. Садикова Д. Muslihabegim Miskin–XIX asr Buxoro adabiy muhitining iste'dodli zullisonayn shoirasi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
16. Eshonqulov H. Alisher Navoiy oshiqona g'azallarining badiiy qurilishiga oid o'ziga xosliklar //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
17. Садикова Д. Muslihabegim Miskin–XIX asr Buxoro adabiy muhitining iste'dodli zullisonayn shoirasi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
18. Tursunovna S. D., Pirimovich E. H. MUSLIHABEGIM MISKIN-ALISHER NAVOI'S FOLLOWER.
19. Eshonqulov H., Sodiqova D. Muslihabegim Miskin–XIX asr Buxoro adabiy muhitining iste'dodli zullisonayn shoirasi //Oltin bitiglar–Golden Scripts. – 2021. – Т. 3. – №. 3.
20. Садикова D. Muslihabegim Miskin Appeals to Historical Person-Hazrat Agoyi Buzurg //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №.
21. Tursunovna S. D. Muslihabegim Miskin Appeals to Historical Person-Hazrat Agoyi Buzurg //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 14.
22. Sodikova D. T. GLIMPSES TO FEMININE LITERATURE DURING THE DYNASTY OF BUKHARA EMIRATE: ALL ABOUT A POETESS MUSLIKHABEGIM MISKIN AND HER LITERARY HERITAGE //АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ТЮРКОЛОГИИ: РОССИЯ И ТЮРКО-МУСУЛЬМАНСКИЙ МИР. – 2021. – С. 174-176.
23. Sodikova T. D. Depiction of Romantic Love in Muslihabegim Miskin's Poetry //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 8.
24. Содикова Д. Т. ПРОБЛЕСКИ ЖЕНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ВО ВРЕМЕНА ДИНАСТИИ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА: ВСЕ О ПОЭТЕССЕ МУСЛИХАБЕГИМ МИСКИН И ЕЕ ЛИТЕРАТУРНОМ НАСЛЕДИИ //ББК 81.632 А43. – С. 174.
25. Eshankulov H., Sadikova D. Muslihabegim Miskin is a talented bilingual poetess during the literary period of the XIXth century in Bukhara //GOLDEN SCRIPTS OLTIN BITIGLAR. – С. 41.
26. Садикова D. MUSLIHABEGIM MISKIN-ALISHER NAVOI'S FOLLOWER //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.

27. Sodikova D. MUSLIHABEGIM MISKIN IS A ZULLISONAYN (WHO WROTE HER WORKS IN TWO LANGUAGES) POETESS //Журнал академических исследований нового Узбекистана. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 81-86.
28. Садикова Д. Muslihabegim Miskin–XIX asr Buxoro adabiy muhitining iste'dodli zullisonayn shoirasi //Центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
29. Садикова D. The Expression of Muslikha begim Miskin's Autobiography in Her Own Literary Collections //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 38. – №. 38.
30. Sodikova D. MUSLIHABEGIM MISKIN IS A ZULLISONAYN (WHO WROTE HER WORKS IN TWO LANGUAGES) POETESS //Журнал академических исследований нового Узбекистана. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 81-86.
31. Садикова D. The Expression of Muslikha begim Miskin's Autobiography in Her Own Literary Collections //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 38. – №. 38.
32. Eshankulov H., Sadikova D. Muslihabegim Miskin is a talented bilingual poetess during the literary period of the XIXth century in Bukhara //GOLDEN SCRIPTS OLTIN BITIGLAR. – С. 41.
33. Tursunovna S. D. BUXOROLIK ZULLISONAYN SHOIRA //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 2. – №. 20. – С. 170-176.
34. Sodiqova D. Muslihabegim ijodida hadislarga murojaat //CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD. – 2024. – Т. 1. – №. 4. – С. 240-249.
35. Sayliyeva Z. EY SABO, SHARH AYLA AVVAL DILSITONIMDIN XABAR //Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 200-205.
36. Sayliyeva Z. R., Murodova M. R. Q. LITERACY OF PRAISE IN THE VERSES OF ALISHER NAVOI //Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS). – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 372-380.
37. Rakhmiddinova S. Z., Mahliyo B. FALAK NILUFARLARIDIN CHASHMAYI MEHR GAR O'LDI PAYDO //E Conference Zone. – 2022. – С. 93-96.
38. Rakhmiddinova S. Z. The Study of the Problems of Sufizm and Art in Navoi Studies //Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture. – 2023. – Т. 4. – №. 5. – С. 258-262.
39. Rakhmiddinova S. Z. et al. OMINA SHENLIKO 'G 'LINING" VIJDON AZOBI" ASARIGA TAQRIZ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 33. – №. 2. – С. 90-93.
40. Rakhmiddinova S. Z. EY, SAFHAYI RUXSORING AZAL XATIDIN INSHO //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – С. 112.
41. Rakhmiddinova S. Z., Bahromjonovna H. Z. USMON AZIM–ROST

TUYG‘ULAR KUYCHISI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2023. – T. 26. – №. 1. – C. 3-6.

42. Rakhmiddinova S. Z., Qizi M. M. R. Prophet of the peace and blessings of Allah be upon him (o prophet of the prophet hood...) //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 5. – C. 31-36.

43. Rakhmiddinova S. Z., Manzura K. MUHAMMAD RAHIMKHAN FERUZ AND HIS DESCENDANTS //Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies. – 2022. – T. 1. – №. 2. – C. 142-146.

44. Rakhmiddinova S. Z. About the Artistic Skills of Alisher Navoi //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 838-846.

45. Dilbar K., Rakhmiddinova S. Z. PROMOTER OF MUSLIM CLASSICAL LITERATURE" FORTY HADITH" //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 9.

46. Rakhmiddinova S. Z. ANBAR OTIN-DEMOKRATIK SHOIRA ("QAROLAR FALSAFASI" RISOLASI MISOLIDA) //SCIENCE AND INNOVATION IDEAS IN MODERN EDUCATION. – 2023. – T. 1. – №. 7.

47. Kholikova N., Rakhmiddinova S. Z. THE GLOSS OF COLORS IN THE POETRY OF ABDULLA ORIPOV //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 9.

48. Rakhmiddinova S. Z. CHU JILVA AYLADI UL HUSN ISTABON OSHIQ //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – C. 132.

49. Rakhmiddinova S. Z. About the Artistic Skills of Alisher Navoi //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – T. 3. – №. 3. – C. 838-846.

50. Rakhmiddinova S. Z., Qizi M. M. R. Prophet of the peace and blessings of Allah be upon him (o prophet of the prophet hood...) //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 5. – C. 31-36.

51. Rakhmiddinova S. Z. The Study of the Problems of Sufizm and Art in Navoi Studies //Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture. – 2023. – T. 4. – №. 5. – C. 258-262.

52. Rakhmiddinova S. Z. EY, SAFHAYI RUXSORING AZAL XATIDIN INSHO //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – C. 112.

53. Sayliyeva Z. EY SABO, SHARH AYLA AVVAL DILSITONIMDIN XABAR //Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 200-205.

54. Sayliyeva Z. R., Murodova M. R. Q. LITERACY OF PRAISE IN THE VERSES OF ALISHER NAVOI //Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS). – 2022. – T. 2. – №. 5. – C. 372-380.

55. Rakhmiddinova S. Z., Bahromjonova H. Z. USMON AZIM–ROST TUYG‘ULAR KUYCHISI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2023. – T. 26. – №. 1. – C. 3-6.

56. Rakhmiddinova S. Z. et al. OMINA SHENLIKO ‘G ‘LINING" VIJDON AZOBI" ASARIGA TAQRIZ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ

ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 33. – №. 2. – С. 90-93.

57. Rakhmiddinova S. Z. CHU JILVA AYLADI UL HUSN ISTABON OSHIQ //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – С. 132.

58. Rahmiddinova S. Z. ANBAR OTIN-DEMOKRATIK SHOIRA ("QAROLAR FALSAFASI" RISOLASI MISOLIDA) //SCIENCE AND INNOVATION IDEAS IN MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 1. – №. 7.

59. Сайлиева З. Р. ОСОБЕННОСТИ ТВОРЧЕСТВА АЛИШЕРА НАВОИ //Сохранение и развитие языков и культур коренных народов Сибири. – 2022. – С. 251-254.

60. Бекова Н. Ж., Сайлиева З. Р. " Девони Фони": издания и исследования //Филология и лингвистика в современном обществе. – 2014. – С. 20-22.

61. Бекова Н. Ж., Жалилова Л. Ж., Сайлиева З. Р. On a separate literary sources of the poetry collection" Sittai Zaruriya" by Alisher Navoi //Современная филология. – 2014. – С. 45-47.

62. Latipov H. R. ALISHER NAVOI ON LOVE, ENLIGHTENMENT AND AWARENESS //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 6. – С. 551-556.

63. Ramazonovich L. H. Souls striving to god or from the world of wise people //Journal of Social Sciences and Humanities Research. – 2018. – Т. 6. – №. 04. – С. 14-18.

64. Ramazonovich L. H. Symbolism, Allusion and Essence in the Work of Turkigoi Songs //International Journal of Formal Education. – 2024. – Т. 3. – №. 4. – С. 20-28.

65. Baxtiyorovna, N. N. ., & Latipov, H. R. . (2024). Expression of Common Ideas and Images in the Creations of Navoy and Pushkin. *International Journal of Formal Education*, 3(4), 46–53. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/2479>

66. Ramazonovich, L. H. . (2024). Symbolism, Allusion and Essence in the Work of Turkigoi Songs. *International Journal of Formal Education*, 3(4), 20–28. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/2474>

67. Ahmadovich H. S., Muminovna M. M. About Nisoriy Bobur And Humoyun //NVEO-NATURAL VOLATILES & ESSENTIAL OILS Journal| NVEO. – 2021. – С. 4753-4767.

68. Muhammadova M. HUMOYUN MIRZO NISORIY TALQINIDA: Mahbuba Muhammadova Termiz davlat universitetining mustaqil izlanuvchisi //Научно-практическая конференция. – 2021.

69. Mahbuba, Muhammadova. "Nisoriyning" Muzakkiri ahbob" tazkirasida ayrim janr va badiiy san'atlar xususiyati." *Karabük-2020*.

70. Mo'minova M. M. SECTION: HISTORY SCIENCE //POLISH SCIENCE JOURNAL. – 2019. – С. 29.

71. Mo'minova M. M. NISORIY DO 'ST MUHAMMAD SULTON VA UNING IJODKOR SIFATIDAGI QIRRALARI HAQIDA //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2023. – Т. 3. – №. 29. – С. 348-350.

72. Makhbuba M. Muzakkiri Ahbob” Fable By Nisari And Its Role In Literature Studies //European Journal of Business and Social Sciences. – 2019. – Т. 7. – №. 10. – С. 111-116.
73. Sanobar A., Mahbuba M. O’LMAS UMARBEKOVNING”ODAM BO’LISH QIYIN”ASARINING BADIY TAHLILI //ZAMONAVIY TA’LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR JURNALI. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 74-80.
74. Mo’minovna M. M., VA N. D. O. S. T. M. S., HAQIDA U. I. S. Q. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM.–2023 //Т. – Т. 3. – С. 348-350.
75. Muxammadova M. The Image of Navoi in the" Muzakkiri Ahbob" Tazgire //Best Journal of Innovation in Science, Research and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 4. – С. 137-143.
76. Muxammadova M. HASANXOJA NISORIY IJODIDA NAVOIYGA MUNOSABAT //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 2. – №. 20. – С. 178-184
77. Латипов , Х. (2024). А.ЯССАВИЙ ҲИКМАТЛАРИДА ТАСАВВУФ ТАЛҚИНИ. CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD, 1(4), 192–202. Retrieved from <https://universalconference.us/universalconference/index.php/crismw/article/view/1402>
78. Рамазонович Л. Х. SHARQ ADABIYOTIDA IRFON IFODASI //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 2. – №. 20. – С. 242-250.
79. Istamovna, A. N. (2021, December). Leksik birliklarning milliy o ‘zlik ruhini ifodalashdagi roli (Erkin Vohidov dostonlari asosida). In *Conferences*.
80. Yarashovna, S. G., Istamovna, A. N., & Zayniddinovna, B. G. (2023). Methods of Using Metaphorical, Pleonastic and Paremic Units in Uzbek Linguistics. *Res Militaris*, 13(2), 5560-5572.
81. Istamovna, A. N. (2022). The power of creative expression -On the example of Erkin Vakhidovs epics. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 8, 104-112.
82. Istamovna, A. N. (2023). Eternal Life of Heroes of Uzbek and English Epics.
83. Adizova, N. (2024). Methods of Using Metaphorical, Pleonastic and Paremic Units in Uzbek Linguistics. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 45(45).
84. Adizova, N. (2024). BADIY MATNDA SO ‘ZLAR JILOSI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 45(45).
85. Istamovna, A. N. (2023). Eternal Life of Heroes of Uzbek and English Epics.
86. Istamovna, A. N. (2023). METHODOLOGICAL POSSIBILITY OF INTERTEXTUALITY IN ARTISTIC TEXT. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(31), 182-191.
87. Istamovna, A. N. (2022). OCCASIONAL DERIVATIVES IN CREATIVE EPICS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(5), 146-152.
88. DOSTONLARINING, N. I. A. E. V. (2022). FONETIK-FONOLOGIK

XUSUSIYATLARI. *Academic research in educational sciences*, 1.

89. VOHIDOV-INSON, A. N. I. E., & KUYCHISI, K. M. ORIENSS. 2021.№ 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/erkin-vohidov-inson-kechmishlarining-mohir-kuychisi> (дата обращения: 27.04.2022).

90. Istamovna, A. N. (2024). SAYOHAT TURIZMIGA OID MATNLARDA MILLIY-MADANIY BIRLIKLARNING LEKSIK-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI. «CONTEMPORARY TECHNOLOGIES OF COMPUTATIONAL LINGUISTICS», 2(22.04), 479-484.

91. Adizova, N. (2024). BADIY MATNDA SO ‘ZLAR JILOSI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 45(45).